

TIEHANKKEEN VUOROPUHELUN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI

Tiensuunnittelun Vuoropuheluopas julkaistiin Tielaitoksen selvityksenä 14/1997. Selvityksen yhteydessä laadittiin "Vuoropuhelun huoneentaulu 1998" (saatavana Tie- ja liikennetekniikka -yksiköstä). Tiehankkeen vuoropuhelun suunnittelusta ja arvioinnista on Anne Vehmas laatinut muistilistan. Muistilistaan on koottu vuoropuhelun kannalta keskeisiä näkökohtia.

Vuoropuhelua suunniteltaessa mietitään eri osapuolet, tavoitteet, menetelmät, aikataulu ja vastuuhenkilöt. Näin muodostuva vuoropuhelusuunnitelma on kuitenkin joustava; sitä täsmennetään ja tarvittaessa muutetaan prosessin kuluessa. Vuoropuhelua arvioidaan sekä prosessin aikana että sen päätyttyä. Vuoropuhelu on luonteeltaan oppimisprosessi, jonka edetessä on mahdollista korjata huonosti toimivia osia saadun palautteen ja kokemusten perusteella. Loppuarvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää seuraavissa hankkeissa. Tiehankkeita on niin monenlaisia, että niille kaikille yhteisestä vuoropuhelun osuudesta tulee pakostakin vain karkea runko. Niinpä tämän muistilistan hyödyntäminen edellyttää myös Vuoropuheluoppaaseen tutustumista.

Vuoropuhelusuunnitelma

Muistilistan ensimmäinen sarake palvelee vuoropuhelusuunnitelman laatimista. Vuoropuhelusuunnitelma on hyvä tehdä kirjallisena, vaikka se ideoitaisiin ja sovitaisiinkin yhteisessä palaverissa. Apuna voi käyttää oheista muistilistaa. Siitä itelmaan tarvittavat pääkohdat.

Osapuolet

Vuoropuhelun osapuolet vaihtelevat melkoisesti eri hankkeissa. Muistilistassa on mainittu kuusi pääryhmää, jotka löytyvät yleensä joka hankkeesta. Vuoropuheluoppaassa on listattu enemmän esimerkkejä mahdollisista vuoropuheluosapuolista.

Tavoitteet ja menetelmät

Tavoitteista ja toimintatavoista sovitaan eri osapuolien kanssa hankeryhmässä, yhteistyöryhmässä tai tavoiteseminaarissa. Vuoropuheluoppaassa esitellään erilaisia menetelmävaihtoehtoja ja arvioidaan niiden edellyttämiä työmääriä, kustannuksia sekä aika- ja tieto-taito-tarpeita.

Vuoropuhelumenetelmien valinnassa oleellista on tavoite; onko tarkoitus tiedottaa, hankkia tietoa vai tarjota osallistumis- tai yhteistyömahdollisuutta. Yksi menetelmä voi palvella montakin tavoitetta samanaikaisesti. Hankkeessa käytettävien menetelmien kokonaisuuden pitää kattaa kaikki nämä tavoitteet. Joka hankkeessa on siis muistettava tiedottaa, hankkia tietoa sekä tarjota osallistumis- ja yhteistyömahdollisuuksia.

Organisointi

Vuoropuhelumenetelmät ajoitetaan luontevasti muuhun suunnitteluprosessiin niveltäväksi. Jo suunnitteluvaiheessa sovitaan osatehtävien vastuuhenkilöt ja koko hankkeen vuoropuhelusta vastaava. Myös konsultin ja tilaajan välinen työnjako neuvotellaan etukäteen. Kustannusarviota laskettaessa on hyvä muistaa, että vuoropuheluosuuskin raportoidaan ja arvioidaan. Kirjoittamista helpottaa tapahtumapäiväkirjan pitäminen. Vuoropuhelun raportointi palvelee sekä päätöksentekoa että jatkosuunnittelua.

Muistilistan toista saraketta rastitetaan sitä mukaa kuin suunnitelman osat on mietitty ja sovittu.

Vuoropuhelun arviointi

Hankkeen vuoropuhelua arvioidaan sekä kokonaisuutena prosessin päätyttyä että osa-alueittain heti tapahtumien jälkeen. Vuoropuhelun onnistumista arvioivat ainakin hankkeesta vastaavat, mutta myös muilta osapuolilta on hyvä kerätä vaikutelmia. Esimerkiksi hanke- tai yhteistyöryhmässä voidaan käydä arviointikeskusteluja, jotka sihteerin kirjaa muistiin, tai ryhmän jäsenet täyttävät itsenäisesti arviointilomakkeet, joiden yhteenvedosta voidaan sitten keskustella.

Muistilistaa voi käyttää arviointikeskustelun tai -lomakkeen runkona. Kysymyksiä kannattaa pohtia jo prosessin kuluessa, jotta tilannetta voidaan tarvittaessa korjata.

Osapuolet ja tavoitteet

Osallistuivatko kaikki oleelliset tahot vuoropuheluun? Oliko eri kansalaisryhmillä yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa? Onnistuttiinko eri osapuolille tarjoamaan luontevat osallistumistavat? Kuinka aktiivista osallistuminen oli prosessin eri vaiheissa? Kuinka paljon hanke sai huomiota tiedotusvälineissä? Kirjoitettiin siitä yleisönosastossa? Toteutuivatko vuoropuhelulle asetetut tavoitteet?

Vuoropuhelumenetelmät

Menetelmien toimivuutta arvioidaan sekä yksittäin että toisiaan täydentävinä tiedotuksen, tiedonhankinnan ja osallistumisen kokonaisuuksina. Kuinka hyvin eri tiedotus- ja tiedonhankintamenetelmät toimivat? Miten eri keskustelu- ja yhteistyötavat onnistuivat? Saivatko kaikki asiasta kiinnostuneet tietää hankkeesta ja osallistumismahdollisuuksista? Tuotiinko hankkeen kannalta kielteisetkin asiat avoimesti esille? Kuinka kattavasti eri osapuolien tiedot, vaikutusarviot ja mielipiteet saatiin kerättyä? Miten vuoropuhelumenetelmien ajoitus onnistui? Kuinka ymmärrettävää, havainnollista ja avointa vuorovaikutus oli? Muuttuiko vuorovaikutuksen luonne prosessin kuluessa? Kasvoiko eri osapuolien välinen luottamus?

TIEHANKKEEN VUOROPUHELUN MUISTILISTA

Vuoropuhelusuunnitelma (pääkohdat)	Suunniteltu	Arviointi (prosessin kuluessa ja lopuksi)
Osapuolet <ul style="list-style-type: none"> • suunnittelijat • muut viranomaiset • kansalaisryhmät • kansalaiset • luottamushenkilöt • tiedotusvälineet 		Osapuolten kattavuus? Vuoropuhelun tasapuolisuus? Menetelmien soveltuvuus eri osapuolille? Osallistumisaktiivisuus? Hankkeen julkisuus (artikkelit, yleisönosasto- kirjoitukset)?
Tavoitteet		Toteutuminen?
Tiedotusmenetelmät <ul style="list-style-type: none"> • • • 		Tiedotuksen tavoitavuus? Hankkeen avoimuus? Menetelmien toimivuus? (ongelmat?)
Tiedonhankintamenetelmät <ul style="list-style-type: none"> • • • 		Tiedonhankinnan kattavuus? Menetelmien toimivuus? (ongelmat?)
Keskustelumenetelmät (yleisötil.) <ul style="list-style-type: none"> • • • 		Menetelmien toimivuus? (ongelmat?)
Yhteistyömenetelmät <ul style="list-style-type: none"> • • 		Menetelmien toimivuus? (ongelmat?)
Vuoropuhelumenetelmien ajoitus (suunnitteluajakaulu)		Aikataulun toimivuus?
Vuoropuhelumateriaalit (esittely, tiedotus)		Havainnollisuus? Ymmärrettävyys?
Vuorovaikutuksen luonne		Vuorovaikutuksen toimivuus? Osapuolten välinen luottamus ? Millainen ilmapiiri eri vaiheissa?
Eri osapuolten tavoitteiden, näkemysten ja palautteen <ul style="list-style-type: none"> • selvittäminen ja jäsentely • julkistaminen 		Palautteen yleisluonne? (+, -) Näkemysten jäsentelyn toimivuus? Vuoropuhelun vaikutus suunnitteluprosessiin ja suunnitelmaan? Vuoropuhelun vaikutus päätöksentekoon?
Vuoropuhelun raportointi		Riittävän yksityiskohtainen, mutta selkeä ja tiivis?
Vuoropuhelutehtävien vastuunjako		Toimivuus?
Kustannusarvio		Toteutuminen?
Jatkosuunnittelu / Seuranta		Millainen tilanne jatkon kannalta?
		Mitä opittiin? Vuoropuhelun kokonaisarvio

Palautteen käsittely ja käyttö

Millaista palautetta hankkeesta saatiin? Kuinka hyvin eri osapuolten näkemykset saatiin jäsennettyä? Miten vuoropuhelu vaikutti suunnitteluprosessin etenemiseen ja suunnitelman sisältöön? Kuinka hyvin eri osapuolten näkemykset otettiin huomioon päätöksenteossa?

Onnistuiko vuoropuhelun raportointi?

Saako hankkeen ulkopuolinenkin päätöksentekijä siitä käsityksen eri osapuolien näkemyksistä? Antaako se riittävät eväät hankkeen seuraavien vaiheiden vuoropuhelulle?

Vuoropuhelun organisointi

Kuinka hyvin sujui hankkeesta vastaavien "sisäinen vuoropuhelu"? Toimiko tehtävien vastuunjaot? Kuinka hyvin kustannukset vastasivat arvioita? Millainen vuoropuhelutilanne on jatkosuunnittelun tai seurannan kannalta?

Kokonaisarvio

Mitä prosessi opetti? Hankkeessa kohdatut ongelmat ja vahvuudet merkitään muistiin, jotta niistä voidaan ottaa opiksi vuoropuhelun kehittämisessä.

Edellisiä numeroita

v.1997	31. Liikennejärjestelmäsuunnittelu: kokemuksia, yhteydet maankäytön suunnitteluun
	32. Kevyttä liikennettä koskevat säädösmuutokset 1.6.1997
	33. Ohituskaistojen turvallisuus
v.1998	34. Tien reunaympäristön pehmentäminen; Toimenpidesuosituksia vuodeksi 1999
	35. KLOTS –paikallisen liikenneturvallisuustyön tietotuki
	36. Taajamateiden suunnittelun kehittäminen
	37. Tiedote tiensuunnitteluasioista
	38. Teiden suunnittelua koskevat ohjeet syksyllä 1998
v.1999	39. Ekologinen ympäristöluokitus tiensuunnittelussa: Menetelmän käytön ja käyttökelpoisuuden arviointi
	40. Tien häikäisysoijat

Tietoa tiensuunnitteluun nro 41

Tiehankkeen vuoropuhelun suunnittelu ja arviointi

Kohderyhmä: Tiesuunnittelijat
Jakelu: Tiepiirit, keskushallinnon yksiköt, Tpk, Tk, kirjasto, tiekonsultit, oppilaitokset
Lisäjakelu: Kopioimalla, <http://www.tieh.fi/tlohje>
Lisätietoja: Anders HH Jansson, Tielaitos/tie- ja liikennetekniikka
 puh. 0204 44 2348, fax 0204 44 2395,
 E-mail: anders.jansson@tieh.fi
Vuoropuheluopas; Tielaitoksen selvityksiä 14/1997, TIEL 3200461